

HFD 2019 ref. 19

Skada till följd av olyckshändelse som inträffat i samband med intag av mat på arbetsplatsen under ett måltidsuppehåll har ansetts vara en arbetsskada.

39 kap. 3 § och 87 kap. 3 § socialförsäkringsbalken, 2 § tredje stycket och 4 § förordningen (1977:284) om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd samt 15 och 16 §§ arbetstidslagen (1982:673)

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 28 maj 2019 följande dom (mål nr 2693-18).

Bakgrund

1. Den som förvärvsarbetar i Sverige är försäkrad för arbetsskada enligt arbetsskadeförsäkringen, som är en del av den allmänna socialförsäkringen. Försäkringsskyddet gäller i viss utsträckning även för den som genomgår utbildning med praktik.

2. Med arbetsskada avses en skada till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. Den som drabbas av en arbetsskada kan få ekonomisk ersättning för inkomstförlust och kostnader. Om den försäkrade avlider till följd av en arbetsskada kan ersättning lämnas till efterlevande i form av bl.a. begravningshjälp.

3. B.A. utbildade sig till kock vid en yrkeshögskola. I utbildningen ingick praktik som genomfördes vid en restaurang. Vid ett måltidsuppehåll på arbetsplatsen fastnade en matbit i B.A:s luftstrupe, vilket resulterade i att han avled.

4. Måltidsuppehållet var enligt kollektivavtalet betald arbetstid. B.A. hade inte rätt att lämna arbetsplatsen då, utan skulle vara beredd att ta emot beställningar från kunder vid restaurangen.

5. Dödsboet efter B.A. begärde ersättning för begravningskostnader hos Pensionsmyndigheten.

6. Pensionsmyndigheten beslutade – efter att ha inhämtat yttrande av Försäkringskassan – att avslå dödsboets begäran om begravningshjälp med motiveringen att dödsfallet enligt Försäkringskassans bedömning inte hade orsakats av en arbetsskada.

7. Dödsboet överklagade till Förvaltningsrätten i Luleå. Enligt förvaltningsrätten talade befintlig rättspraxis på området för att det inte räcker att den försäkrade äter på arbetsplatsen under arbetstid för att skada som uppkommer i samband därmed ska anses som arbetsskada till följd av olycksfall i arbetet. Förvaltningsrätten avlog överklagandet med motiveringen att det inte var möjligt att med tillräcklig styrka slå fast att händelsen hade ett sådant samband

med B.A:s arbete/praktik som krävs för att den ska anses utgöra ett olycksfall i arbetet i arbetsskadeförsäkringens mening.

8. Kammarrätten i Sundsvall avslog dödsboets överklagande dit med motiveringen att den måltid som serverades inte ingick som ett led i B.A:s utbildning och att själva ätandet skedde för hans egen del och saknade koppling till arbetsuppgifterna som lärling. Kammarrätten bedömde därför att olyckan inte hade ett sådant samband med arbetet att den kunde anses utgöra ett olycksfall i arbetet.

Yrkanden m.m.

9. *Dödsboet* yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen upphäver underinstansernas avgöranden och beviljar dödsboet begravningshjälp.

10. *Pensionsmyndigheten* bestrider bifall till överklagandet.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

11. Frågan i målet är om skada till följd av en olyckshändelse som inträffat i samband med intag av mat på arbetsplatsen under ett måltidsuppehåll ska anses vara en arbetsskada.

Rättslig reglering

12. I 39 kap. 3 § socialförsäkringsbalken anges att med arbetsskada avses en skada till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. En skada ska anses ha uppkommit av sådan orsak, om övervägande skäl talar för det.

13. Om en försäkrad har avlidit till följd av arbetsskada kan, enligt 87 kap. 3 § första stycket, ersättning lämnas i form av bl.a. begravningshjälp. Innan Pensionsmyndigheten fattar beslut om ersättning, ska myndigheten enligt andra stycket inhämta Försäkringskassans bedömning om dödsfallet har inträffat till följd av arbetsskada.

14. Enligt 2 § tredje stycket förordningen (1977:284) om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd ska arbetsskadeförsäkringen, i den omfattning som anges i 4 §, dessutom gälla den som efter fullgjord skolplikt genomgår bl.a. yrkesutbildning eller förberedande sådan utbildning. Av 4 § framgår att arbetsskadeförsäkringen gäller under moment i utbildningen då eleven utför arbete som stämmer överens med eller till sin art liknar sådant som vanligen utförs vid förvärsarbete.

15. Enligt 15 § arbetstidslagen (1982:673) förstås med raster sådana avbrott i den dagliga arbetstiden under vilka arbetstagarna

inte är skyldiga att stanna kvar på arbetsstället. Om det är nödvändigt med hänsyn till t.ex. arbetsförhållandena får, enligt 16 §, raster bytas ut mot måltidsuppehåll vid arbetsplatsen. Sådana måltidsuppehåll räknas in i arbetstiden.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

16. Av förarbetena framgår att arbetsskadebegreppet omfattar i princip varje skada som kan härledas till arbetet eller arbetsförhållandena. För att det ska vara en arbetsskada krävs inte att den utlösande händelsen har sin grund i en för arbetet typisk fara, utan erforderligt samband anses föreligga även då arbetstagaren på sin arbetsplats drabbas av det dagliga livets faror. Olycksfall under raster eller pauser på arbetsområdet eller i dess omedelbara närhet likställs i allmänhet med olycksfall under arbetet (se prop. 1954:60 s. 108 f. och prop. 1975/76:197 s. 90).

17. Enbart den omständigheten att en olyckshändelse inträffar på arbetsplatsen är dock inte tillräcklig för att det ska anses vara fråga om ett olycksfall i arbetet utan för detta krävs att det finns ett samband mellan olyckan och arbetet (se RÅ 2010 ref. 85).

18. I detta fall inträffade olyckshändelsen när B.A. åt mat vid ett måltidsuppehåll på arbetsplatsen under betald arbetstid. Han hade inte rätt att lämna arbetsplatsen då. Det låg således i arbetsgivarens intresse att B.A. intog mat på arbetsplatsen. Det finns därför enligt Högsta förvaltningsdomstolen ett sådant samband mellan olyckan och arbetet att det är fråga om en arbetsskada enligt 39 kap. 3 § socialförsäkringsbalken.

19. Överklagandet ska därför bifallas.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen bifaller överklagandet, upphäver underinstansernas avgöranden och förklarar att B.A. har avlidit till följd av olycksfall i arbetet. Målet visas åter till Pensionsmyndigheten för fortsatt handläggning.

I avgörandet deltog justitieråden *Jäderblom, Ståhl, Baran, Gäverth* och *Rosén Andersson*. Föredragande var justitiesekreteraren *Kristina Linderöth*.

Förvaltningsrätten i Luleå (2016-12-02, ordförande Dahlin):

Frågan i målet är om det olycksfall som B.A. råkade ut för hade ett sådant samband med hans arbete att det ska betraktas som ett olycksfall i arbetet

och ge rätt till arbetsskadeersättning i form av begravningshjälp. Det ankommer på dödsboet att göra detta sannolikt.

Med arbetsskada avses en skada till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. En skada ska anses ha uppkommit av sådan orsak, om övervägande skäl talar för det (39 kap. 3 § socialförsäkringsbalken).

Av 87 kap. 3 § socialförsäkringsbalken framgår att om en försäkrad har avlidit till följd av arbetsskada kan ersättning lämnas för bl.a. begravningshjälp.

Skador i arbetet till följd av något som räknas till det dagliga livets faror eller skador som inträffar under paus och raster under arbetstid kan i och för sig utgöra skador till följd av olycksfall i arbetet. Vid prövningen i detta mål av dödsboets rätt till arbetsskadeersättning måste enligt förvaltningsrättens uppfattning ledning tas från rättsfall som berör skador som uppstått specifikt i samband med att den enskilde har ätit på arbetsplatsen.

I RÅ 2007 ref. 1 har Högsta förvaltningsdomstolen ansett att det krävs att själva ätandet har någon särskild anknytning till arbetet och utgör en del i arbetsgivarens intresse för att en händelse som inträffar under en måltid ska betraktas som ett olycksfall i arbetet.

Av två kammarrättsavgöranden framgår vidare att skador som uppkommit vid den enskildes ätande – även om ätandet skett på arbetsplatsen och under arbetstid – inte bedömts omfattas av arbetsskadeersättningen eftersom själva ätandet inte var kopplat till arbetsuppgifterna (se Kammarrättens i Stockholm dom den 13 oktober 1997, mål 7242-95, som gällde en restaurangchef som fick en tandskada när han bet i ett hårt föremål i maten i personalrestaurangen och Kammarrättens i Stockholm dom den 24 februari 2009, mål 4083-08, som avsåg en läkare som under ett morgonfika på arbetstid, där bröd tillhandhölls av arbetsgivaren och arbetet diskuterades, skadade sin tand då hon bet i brödet).

Enligt förvaltningsrättens uppfattning talar således den rättspraxis som finns på området för att det inte räcker att den försäkrade äter på arbetsplatsen på arbetstid för att skador som uppkommer i samband därmed ska anses som arbetsskador till följd av olycksfall i arbetet. Skador vid ätande kan dock omfattas av arbetsskadeersättningen om ätandet har samband med själva arbetet i sig, såsom att ätandet kan kopplas till den försäkrades arbetsuppgifter eller arbetsförhållanden.

Dödsboet har gjort gällande att händelsen inträffade då B.A. på arbetstid provsmakade kött som arbetsgivaren hade tillagat för en framtida måltid och att provsmakningen var en del av B.A:s utbildning till kock.

Vid denna prövning har förvaltningsrätten utgå från de uppgifter om händelsen som finns i anmälan om arbetsskada och de uppgifter som restaurangens chef senare har lämnat till Försäkringskassan. Av dessa uppgifter framgår följande. B.A. har under en frukost på arbetsplatsen druckit en klunk juice, blivit panikslagen och tagit sig för halsen då hans luftvägar hade blockerats av mat. De anställda har vanligtvis en frukostrast vid nio-tiden på morgonen då arbetsgivaren normalt står för mat och dryck. Den mat som serverades vid olyckstillfället bestod av små överblivna köttbitar som stekts upp i stället för att låta köttet gå till spillo. Det fanns inga

planer på att servera köttet till restaurangens gäster. Maten ingick inte i något måltidsförslag.

Förvaltningsrätten finner mot bakgrund av de redovisade uppgifterna att det inte är möjligt att med tillräcklig styrka fastslå att den aktuella händelsen hade ett sådant samband med B.A:s arbete/praktik som krävs för att den ska anses utgöra ett olycksfall i arbetet i arbetsskade-försäkringens mening. Eftersom dödsfallet inte bedöms vara orsakat av arbetsskada, kan någon begravningshjälp inte beviljas. Dödsboets överklagande ska därför avslås. – Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Kammarrätten i Sundsvall (2018-03-14, Törnered, Ebbing och Danell Forsberg):

Frågan i målet är om det olycksfall som B.A. råkade ut för då han åt en bit kött på arbetsplatsen har ett sådant samband med hans arbete som lärling i restaurangköket att det ska anses vara ett olycksfall i arbetet och därmed ge dödsboet rätt till arbetsskadeersättning i form av begravningshjälp.

Med olycksfall i arbetet avses i första hand olycksfall som inträffar när den försäkrade utför sitt egentliga arbete och i allmänhet även andra olycksfall som inträffar på arbetsplatsen. Det måste finnas ett samband mellan olyckan och arbetet för att det ska vara fråga om ett olycksfall i arbetet (jfr rättsfallet RÅ 2010 ref. 85).

I målet har framkommit att det kött som hade tillagats till personalen vid olyckstillfället var mindre köttbitar som inte kunde serveras till gäster. Istället för att slänga dessa köttbitar stektes de upp i samband med frukosten, så att personalen kunde äta av dem om de ville. Det har också framkommit att arbetsgivaren har gjort kostavdrag för den mat som erbjöds under arbetstid och att personalen fick inta maten i mån av tid. Det står mot denna bakgrund klart att den måltid som serverades inte ingick som ett led i B.A:s utbildning och att själva ätandet skedde för hans egen del och saknade koppling till arbetsuppgifterna som lärling. Olyckan har därmed inte haft ett sådant samband med arbetet att den kan anses utgöra ett olycksfall i arbetet. Då B.A. inte har avlidit till följd av en arbetsskada kan begravningshjälp inte beviljas. Överklagandet ska därför avslås. – Kammarrätten avslår överklagandet.